

Column

‘Ondanks de verschillen is er een belangrijke gemene deler: de bestrijding vindt vooral nationaal plaats’

Sergei Boeke is politiek adviseur bij het NAVO hoofdkwartier JSEC in Ulm, Duitsland. Hij schrijft op persoonlijke titel.

We zijn in oorlog met het coronavirus, aldus verschillende politieke leiders. Hun gehele land dient zich in te spannen – te mobiliseren – om het onzichtbare virus te verslaan. In de VS of het VK krijgt men verwijzingen naar Pearl Harbor of de Blitz Spirit er nog gratis bij. De leiders reageerden initieel verschillend – sommigen snel en streng, anderen langzaam en laks. De populisten onder hen – aan de macht of hunkerend naar de macht – laveren vakkundig tussen het bagatelliseren van het gevaar en het eisen van een volledige ‘lock-down’, naar gelang de wind waait.

Ondanks de verschillen is er een belangrijke gemene deler: de bestrijding vindt vooral nationaal plaats. Logisch wellicht, gezien elk land op een unieke wijze getroffen wordt. Maar het sluiten van grenzen zonder overleg met buurlanden, het kapen van hulpgoederen en de instelling van exportverboden illustreren hoe weinig er tussen landen afgestemd werd. De internationale samenwerking kwam maar zeer traag op gang. Dit terwijl de pandemie een product van de mondialisering is en geen onderscheid maakt tussen nationaliteiten. Ooit werd Trump’s “America First” beleid unaniem door Europese leiders afgekraakt. Als puntje bij paaltje komt blijkt de verleiding naar eenzelfde reflex toch te groot.

De nadruk op nationale benaderingen wreekt zich vooral binnen Europa. De lidstaten hebben zich met de interne markt, Schengen en de Euro stevig aan elkaar verbonden. Afspraken zijn netjes gecodificeerd in regeltjes maar rusten op een onbesproken fundering: onderlinge verbondenheid en solidariteit. Het Nederlandse ‘NEE’ tegen de eurobonds is inhoudelijk wellicht verstandig, maar de manier waarop het werd gebracht was een diplomatiek ehec. Ooit waren het juist de Nederlanders die een afkeer hadden van landen die zich principieel en halsstarrig opstelden, overtuigd van hun eigen gelijk. Uiteindelijk gaat het hier niet alleen om empathie maar ook om eigen belang. Als de solidariteit binnen de EU afbrokkelt, valt de fundering van het samenwerkingsverband weg, met mogelijk grote gevolgen. Dit zal Nederland aanzienlijk meer kosten dan eurobonds. En als de geschiedenis één ding leert dan is het wel het vermogen van mensen om, zwaaiend met vlaggetjes en een glorieus verleden inroepend, alles af te breken wat met succes is opgebouwd.

Op mondiaal niveau worden de tegenstellingen tussen de machtsblokken ook verder aangezet. In plaats van een uitgereikte hand wordt de jacht op een zondebok geopend, of worden bijvoorbeeld Amerikaanse sancties op Iran verder verzwaaard. Tegenstanders – die ook gebukt gaan onder het virus – worden gewaarschuwd dat zij de crisis niet mogen misbruiken om er voordeel uit te slaan. Nu de eerste effectieve medische behandelingen tegen corona zijn verschenen, zal de gezondheids crisis gestaag worden overvleugeld door een enorme financiële en economische crisis. Deze crises kunnen ook politieke en veiligheids crises worden. De Duitse Bundespräsident heeft van alle staatslieden wellicht de meest volwassen televisietoespraak gegeven: Duitsland kan niet sterk en gezond uit de crisis komen als zijn buurlanden dat ook niet doen. Het is geen oorlog, zei hij, maar een test van onze menselijkheid. Het roept het ergste en het beste bij mensen op; laten we elkaar het beste in ons laten zien. Steinmeier heeft gelijk: er zijn al genoeg problemen die met oorlogsmetaforen of via veiligheidsprisma’s worden benaderd; nu is het even tijd voor samenwerking en solidariteit.